

Sederova večera a jej slávenie veriacimi v Mesiáša Ježiša

Príprava sederovej večere

MACESY (ak nepoužijete kúpené macesy):

Dobre zmiešať 3^{1/4} lyžice múky, 1 pohár vody a štipku soli. Nepoužívať sódu na pečenie ani prášok do pečiva. Cesto rozdeľte na 3 rovnaké bochníky. Roztlačte ich do veľmi tenkých kruhov. Čas medzi spracovaním cesta a upečením nesmie byť väčší ako 18 minút, aby cesto nevykyslo. Vložte ich na masťný plech a nabodnite cesto s vidličkou. Pečte v predhriatej rúre pri teplote 500 stupňov, okolo 5-6 minút alebo dokedy nezhnednú.

Prítomné majú byť **TRI MACESY**, položené jeden na druhom, každý osobitne prikrytý obrúskom.

ČERVENÉ VÍNO: Džbán alebo krčah s dostatočným množstvom vína pre každú osobu. Počas obradu kolujú štyri poháre. Pije sa priamo z kalicha alebo sa víno rozleje do pohárov. Poháre majú byť s obsahom najmenej *r^eviit* (čo je 86 ml). Pre deti môže byť pripravená Vinea alebo iný nápoj z viniča.

V strede stola sa umiestni osobitý, najväčší a najkrajší *Eliášov kalich*.

KARPAS, môže sa použiť petržlen, zeler, mrkva, šalát, redkvička.

SLANÁ VODA

MAROR: používa sa nastrúhaný chren (petržlen)

CHAROSET: hustá omáčka z 1/2 diela nastrúhaných jablák, 1/2 diela rozdrvených orieškov (ďatlí, fig, mandlí), jednej škoricice. Možno pridať trocha cukru a červeného vína.

BEJCA: na tvrdo uvarené, neolúpané vajcia (pre každého aspoň 1)

MÄSO S KOSTOU (ZROA): PEČENÝ BARÁNOK: Používa sa upečená jahňacia kotleta (mäso s kosťou). Ak nie je k dispozícii jahňacie mäso, možno použiť teľacie. Židia baránka nepečú, nakoľko ide o chrámovú obeť a na pamiatku toho, že chrám je zničený. Zvyčajne používajú pečené kura, na tanier stola sa dá mäso s kosťou.

JEDÁLEŇ: základným vybavením miestnosti určenej na jedenie bol stôl obklopený vankúšmi, na ktorých sa ležalo na ľavom boku. Ľavá ruka slúžila ako opora, pravou sa jedlo.

UMIESTNENIE POKRMOV na stole zodpovedá priebehu večere: to, čo bude použité prv, leží najbližšie. Na najvzdialenejšom mieste je pečené mäso a vajcia. V strede je charošet a horké byliny. Najbližšie k predsedajúcemu je karpas a slaná voda.

vajcia	mäso
charošet	maror
slaná voda	karpas

Inak sa pokrmy umiestnia ak je prítomná *keara* – tradičná sederová misa

Sederový stôl musí byť prestretý ešte pred zotmením.

Dobré je mať pripravenú červenú utierku, ktorá bude kolovať spolu s kalichom, bielu prikrývku na chlieb a bielu utierku na zakrytie (uloženie) afikomanu.

Na stole by mal byť prestretý biely obrus, vhodné sú i kvety. Svetník nesmie chýbať. Zabudnúť by sa nemalo ani na nádobu s vodou a ručník (pre obrad umytia rúk).

Duchovná príprava (*bdikat chamec*)

Počas celých sviatkov pesach je podľa Tóry v každej židovskej domácnosti prísne zakázané jesť alebo uchovávať v dome akékoľvek *kvasené jedlo*, po hebrejsky *chamec*. Zákaz chamecu je tak striktný, že o ňom hovoria dve oddelené príkazy Tóry:

„*žiadny chamec sa nesmie nájsť v tvojom dome*“ (*lo jimace*; Ex 12,19)

„*žiadny chamec nesmie byť videný v celom tvojom okolí*“ (*lo jeraeh*; Ex 13,7)

Kvaseným sa stáva všetko, čo podľahlo procesu *kvasenia* alebo sa v tomto procese nachádza. Zvlášť sa to týka *kvasu*, kúsku vykvaseného cesta, ktorý sa zvyčajne uchovával z predchádzajúceho cesta, aby sa urýchlil proces kvasenia. V dome musí byť počas sviatku pesach všetko kvasené odstránené. K tomu je potrebné kvasené jedlo vyhľadať a odstrániť. Keďže pesach začína v predvečer 14. nisana, hľadanie kvaseného prebieha deň predtým a konečná kontrola v noci 13. nisana. Na odstránenie vyhľadaného chamecu majú Židia dva spôsoby:

- a) *spálenie* (*biur chamec*) sa uskutočňuje ráno. Otec rodiny v modlitbe prosí, aby chamec, ktorý unikol našej pozornosti pri hľadaní, bol v Božích očiach rovný prachu.
- b) *predaj* (*mechirat chamec*) nežidovi.

Višnidský rabi Izrael bol pri vyhľadávaní chamecu veľmi starostlivý. Podľa tradície hľadal chamec so zapálenou sviečkou a vždy, keď našiel omrvinku chamecu, buchol sa do prs a zvolal: „Oj, jo joj.“ Všetci, kto ho počuli, sa tak vyľakali, že sa začali triasť. Keď s vyhľadávaním chamecu skončil, obrátil sa na jedného zo svojich verných chasidov, rozopol si košeľu, ukázal mu hrud' a povedal: „Teraz budem hľadať chamec vo svojom srdci“. Chasid mu odpovedal: „Rebe, naše prikázania hovoria, že nie je nutné prehľadávať miesto, kam sa chamec nemohol dostať.“

Keď chasidi višnidského rebeho piekli popoludní pred pesachom macesy na seder, všimol si višnidský rebe, ako dozerajúci kričí na jedného chasida, že nebol pri príprave macesového cesta dosť rýchly. Rebe mu povedal, že sa nikdy na nikoho nemá kričať. Dozerajúci muž sa však bránil: „Ale, rebe, aj tá najmenšia stopa chamecu je zakázaná.“ Višnidský cadik odpovedal: „Viem, viem, ale i ta najmenšia stopa hnevu je väčší hriech než najmenšia stopa chamecu.“

NOVÁ ZMLUVA:

Ježiš začal hovoriť najprv svojim učeníkom: „Chráňte sa kvasu farizejov, čiže pokrytectva“ (Lk 12,1); Prikazoval im: „Dajte si pozor, vyhýbajte sa kvasu farizejov a kvasu Herodesa!“ (Mk 8,15)

Neviete azda, že trocha kvasu prekvasí celé cesto? Vyčistite starý kvas, aby ste boli novým cestom, keďže ste nekvaseným chlebom; veď Kristus, náš veľkonočný Baránok, bol obetovaný. Slávme teda sviatky nie so starým kvasom ani s kvasom zloby a nepravosti, ale s nekvaseným chlebom úprimnosti a pravdy (1 Kor 5,6-8)

ÚVOD

Na začiatku večere môže byť uvedenie židovského sviatku, vždy však v závislosti od veku účastníkov, najmä detí (ďalej uvádzajúci Ž). Vzhľadom na deti sa prispôsobia testy, ich dĺžka a jazyk.

Uvádzajúci (Ž): Hebrejský sviatok *pesach*, aramejsky *pascha*, je najväčší židovský sviatok, pamiatka oslobodenia židovského ľudu z egyptského otroctva. Je to prvý z troch veľkých pútnických sviatkov Izraela. Rôzne mená sviatku odrážajú jeho rôzne – historické i súčasné – aspekty:

Chag ha-Pesach pripomína, že Boh *prekročil* (hebr. *pasach*) domy Izraelitov, ušetril ich a zachránil pred anjelom smrti pri poslednej egyptskej rane (*Ex 12,13*).

Korban pesach zdôrazňuje obeť baránka (*Ex 12,3*). Baránok je *pesachovou* obetou, jeho krv ochránila Izraelitov od záhuby. V knihe Exodus o ňom čítame, že baránok musí byť *bezchybný a nesmie sa u polámať nijaká kosť* (*Ex 12,46*).

Chag ha-macot čiže *Sviatok nekvasených chlebov (macesov)*. Keď Izraeliti utekali z Egypta, „ľud si vzal ešte nevykvasené cesto“ (*Ex 12, 34*). Pre tento sviatok je typické jedenie macesov - nekvaseného chleba, ktoré sa jedia nielen pri *pesachovej* večery, ale aj ďalších sedem dní (*Ex 12,3*).

Chag hacherut teda *Sviatok slobody*, oslobodenia z egyptského otroctva.

Chag haaviv čiže *Sviatok jari*, čo vyjadruje historický najstarší, poľnohospodársky charakter sviatku. V čase chrámu sa v tomto období prinášala na obeť prvotina úrody jačmeňa, ktorý v Izraeli v tomto čase dozrieva. Aj v súčasnosti sa ďakuje Hospodinovi za jeho starostlivosť a priazeň, ktorej plodom je aj tohtoročný úroda.

Každý rok slávia Židia sviatok *Pesach* ako pamätný deň, pripomienku Božieho spásanosného činu. Oslava *Pesachu* je spojená so slávením domácej hostiny. Nie je to len nostalgická spomienka, pre Židov sa stáva Exodus skutočnosťou, aktualizuje sa práve v tejto chvíli. Preto je *Pesach* slávnosťou najväčšej radosti, ktorá odhaľuje, ako Boh vyviedol svoj ľud z otroctva do slobody, zo smútku do radosti, z trúchlenia do jasania, zo zajatia k záchrane a z temnoty do veľkého svetla.

Ako kresťania teda veriaci v Mesiáša Ješuu (Ježiša) z národov (teda nežidia) si prostredníctvom sederu pripomíname židovské koreňa našej viery a objavujeme skryté dedičstvo. Vhodné je túto skutočnosť pred a počas večera uviesť (uvádzajúci K)

Uvádzajúci (K): Do tohoto slávnostného dňa vstupuje Ješua Hamašiach. Ješua je židovské meno Ježiša a že je očakávaným Mesiášom (hebr. *mašiach*) označujeme oslovením Kristus. Keď Ján Krstiteľ „videl, ako Ježiš prichádza k nemu, povedal: „Hľa, Baránok Boží, ktorý sníma hriech sveta“ (*Jn 1,29*). Keď posledný krát Ješua vstúpil do Jeruzalema bolo to desiateho dňa mesiaca nisan. To bol presne deň, keď sa jahňatá chované ako chrámové stádo v blízkosti Jeruzalema (pri Betleheme) privádzali na nádvorie chrámu. Počas štyroch dní ich kňazi skúmali, aby sa uistili, že sú naozaj bezchybné. Ješua bol preverený v ten istý čas a na konci tohto času Pilát vyhlásil Židom, veľkňazom, popredným mužom a ľudu: „Ja na ňom nenachádzam nijakú vinu“ (*Jn 18,38*). Ješua bol ukrižovaný v *prípravný deň pred Veľkou nocou*, teda v deň, kedy sa obetovali v chráme baránky. Z historických záznamov vieme, že prvé jahňa bývalo obetované o deviatej ráno, presne v tom čase bol Ješua ukrižovaný.

V Markovom evanjeliu čítame, že „*ked' ho ukrižovali, bolo deväť hodín ráno*“ (hebr. počítanie „tretia“ hodina) (Mk 15,25). Posledné jahňa malo byť zabité o tretej popoludní, čo je čas, kedy Ješua zomrel (hebr. počítanie „deviata“ hodina) (Mk 15,34). Keď Ješua visel na kríži ako zmierna obeta za naše hriechy, vojaci mu nepolámali nohy, aby sa splnilo Písmo: „*Kosť mu nebude zlomená*“ (Jn 19,33.36). A Justín, kresťanský mučeník, ktorý žil a zomrel v 2. stor. (okolo r. 165), poukazoval na analógiu medzi ražňom, dvoma prekríženými kúskami dreva, na ktorých bol pečený veľkonočný baránok, s Kristovou obetou na kríži. Z tohto všetkého možno vidieť vzťah medzi baránkami obetovanými v chráme za hriechy ľudu a obetou Ježiša za hriechy celé sveta. Všetky obety sa museli odohrať pred zrakom veľkňaza, ktorý musel podľa Písma prehlásiť, že „je dokonané“. Ješua ako veľkňaz novej zmluvy sám povedal „Je dokonané!“ (Jn 19,30). Autor listu Hebrejom nás pozýva: „*Keďže máme vznešeného veľkňaza, ktorý prenikol nebesia, Ježiša Božieho Syna, držíme sa vyznania. Ved' nemáme veľkňaza, ktorý by s nami nemohol súcítiť v našich slabostiach, ale veľkňaza, ktorý vo všetkom prešiel skúškami podobne ako my, avšak bez hriechu. Pristúpme teda s dôverou k trónu milosti, aby sme dosiahli milosrdenstvo a našli milosť a pomoc v pravý čas*“ (Hebr 4,14.16).

SEDER

Uvádza júci (Ž): Večera, ktorá pripomína udalosti exodu, sa nazýva seder (poriadok). Základom sederu je biblické nariadenie učiť deti o význame oslobodenia Izraela z egyptského otroctva (Ex 12,26). Rodina sa zhromažďí okolo rodinného stola, aby si všetci spoločne pripomenuli centrálnu udalosť židovskej histórie. Oslava má podobu účasti na symbolickom jedle, ktorého každý jednotlivý chod pripomína určitý aspekt utrpenia v otroctve alebo exodu. Jedlo malo v živote Židov významné miesto. Ono nie je len formou prijatia potravy, ale náboženskou udalosťou. Je podielom na tom, čo Boh daroval človeku pre život a vytvára spoločenstvo medzi tými, ktorí spoločne stolujú. Príbeh exodu patrí všetkým ľuďom, pretože hovorí pravdu o slobode každého človeka.

Uvádza júci (K): V prvej cirkvi sa tradovalo, že veľkonočná večera je tou poslednou večerou, počas ktorej Ježiš Kristus ustanovil Eucharistiu (Pánovu večeru). Dnes sa dá veľmi ťažko zrekonštruovať historická podoba Ježišovej Poslednej večere. Keďže evanjelisti nespomínajú dôležité elementy veľkonočnej večere (horké byliny, nekvasený chlieb...) nemôžeme s úplnou istotou povedať, či išlo vyslovene o veľkonočnú hostinu, alebo len o židovskú slávnostnú hostinu – slávenú v predvečer pred samotnou Veľkonočnou hostinou. Novozákonné správy nie sú však historickými správami, nejde tu o akúsi „reportáž“ z poslednej večere, ale zameriavajú sa zvýraznenie prvkov, ktoré boli živé v liturgickom slávení prvých spoločenstiev Ježišových nasledovníkov. Nakoniec, nie je to tak dôležité, keď v štruktúre židovských slávností niet väčších rozdielov. Ježišova posledná večera bola v teologicko-liturgickom pohľade skutočne večerou Paschy.

Kresťania všetkých denominácií majú možnosť účasti na Ježišovej Veľkonočnej večeri, či už ju nazývajú Eucharistia alebo Pánova večera. Pre jej hlbšie porozumenie treba mať v mnohom ohľad za základ slávenie židovského Pesachu. V priebehu stáročí sme však zabudli na skutočnosť, že Kristova veľkonočná večera nesie v sebe dedičstvo židovskej domácej liturgie a úžasnú atmosféru exodu - oslobodenia z egyptského otroctva. Bez toho, že by sme chceli zatieniť Ježišov dar v Eucharistii, chceme znovu objaviť židovské korene tejto udalosti a jej bohatú symboliku. Znovu osvojením si tohoto židovského dedičstva môžeme oveľa hlbšie preniknúť do slávania Eucharistie, do jej jazyka, symbolov, gest a modlitieb. Zároveň sa týmto môžeme priblížiť k našim starším židovským bratom vo viere.

ŠTRUKTÚRA SEDERU

Uvádzaajúci (Ž): Štruktúru sederu je podľa tradície rozdelená na štrnásť častí. Číslo 14 symbolizuje *ruku* (hebr. *jad*: יד 10+4), ktorou Pán vyviedol synov Izraela z Egyptského otroctva. Názvy týchto častí budú spomenuté v piesni (*Kadeš, urchac...*) a my si ich postupne predstavíme. Sederové jedlo bude sprevádzané modlitbami, piesňami a komentármi. Každé gesto má svoj duchovný zmysel. Preto sa má sláviť nenáhľivo. Pozorne počúvajte a aktívne sa zapojte do sederovej večere, aby sme mali na nej plnú účasť. Odpoveďou AMEN všetci potvrdzujú, že požehnanie bolo prenesené aj v ich mene. Toto AMEN nemá byť preto „prehľtnuté“ ani príliš krátke. Zvolaním AMEN celé spoločenstvu vytvára dokonalú jednotu v modlitbe.

Otec rodiny /baál ha-bajit/ (predsedajúci) prednesie úvodné slová

Milé deti, milí bratia a sestry, srdečne vás všetkých vítam na slávení sederovej večere. V tento večer, v túto noc, sa každá židovská rodina zjednotí pri spoločnom slávení Pesachu. I my, ktorí sme sa cez Ješuu stali jednou duchovnou rodinou, zjednoťme sa v Božom Duchu pri slávení tejto spoločnej večere, aby sme hlbšie prenikli do tajomného jazyka veľkonočnej liturgie.

Úvodná pieseň (Kadeš, urchac...)

ZAPALOVANIE SVIATOČNÝCH SVIEC

Matka domu (žena) zapáli sviece a pritom prednesie požehnanie

Baruch ata Adonaj Elohejnu Melech ha olam ašer kidšanu be micvotav vetsivanu leadliq ner šel jom tov. - O: Amen.

(Požehnaný si, Pane, Bože náš, Kráľ sveta, ktorý si nás posvätil svojimi prikázaniami a prikázal nám zapáliť sviatočné svetlá.)

Baruch ata Adonaj elohejnu melech haolam še ehejanu ve kijmanu ve higjšanu lazeman haze. - O: Amen.

(Požehnaný buď, Pane, Bože náš, Kráľ sveta, ktorý si nám daroval život, ktorý si nás nechal prežiť a voviedol nás do tejto slávnostnej doby)

Potom matka domu zapáli sviatočné sviece.

Uvádzaajúci (Ž): Sviece, ktoré sme zapálili, chvália Boha za svätosť celého života. Jediný „liturgický“ úkon, ktorý sa v židovstve žiada od ženy je zapálenie sviatočných sviec. Obrad zapálenia sviec ukazuje židovskú ženu v jej „kňazskej“ funkcii a pripomína jej nezastupiteľné miesto v posväcovaní rodinného života. Práve žena prináša svetlo, keď sa schýľuje k tmavej noci. „Ako osvieti ranné slnko svet z výšin Božích, tak je ozdobou pre dom pôvab dobrej ženy“ (Sir 26, 21)

קדש

Kadeš

"POSVÄTENIE"

Otcovi rodiny (predsedajúcemu) *obsluhujúci (ktorýkoľvek účastník) nalejú prvý pohár vína.*

Uvádza júci (Ž): Teraz požehnáme prvý kalich vína **kiduš** alebo **kalich posvätenia**. Počas sederového jedla sa tradične štyrikrát vezme víno, pripomínajúc tie štyri výrazy z príbehu Exodu, ktorými sa opisuje Boží zásah v záchrane Izraelitov:

Preto povedz Izraelitom: „Ja som Hospodin. Ja vás vyvediem spod egyptského jarma, vyslobodím vás z otroctva a vykúpim vás vystretým ramenom a tvrdými trestami. Prijmem vás za svoj ľud a budem vašim Bohom. Poznáte, že ja som Hospodin, váš Boh, ktorý vás vyvedie spod egyptského jarma (Ex 6,6-7)

Štyri poháre vína sa objavili aj vo faraónovom sne, ktorý Jozef vyložil. Židia majú podľa tradície po vyslobodení z Egypta prejsť ďalšími 4 exilmi a vykúpeniami: babylonským, perským, gréckym a rímskym. Štyri poháre odrážajú zásluhy 4 pramatiek (Sáry, Rebeky, Ráchel a Lei). Štyroch vecí sa Židia v Egypte zdržali a boli tak hodný záchranu z otroctva – varovali sa smilstva, ohovárania, zachovali si svoj jazyk a svoje hebrejské mená. Číslo 4 vyjadruje aj jedinečnosť a najvyššie naplnenie, lebo je to počet písmen božského tetragramu יהוה JHVH (slovensky Jahve alebo Hospodin).

Otec rodiny (presedajúci) prednesie požehnanie nad vínom i požehnanie k zasväteniu sviatočného dňa (kiduš). Kadeš znamená „posvätenie, oddelenie,“ v gréčtine *eucharistein* vďakyvzdanie. Účelom požehnania je posvätiť sviatočný deň a dosvedčiť Božie stvorenie, dobrotu a milosť. Požehnanie ohlasuje príchod času slobody, oddeleného od času útlaku. Čas slobody bude symbolizovať pohár vína, prítomný po celý čas večere. Pozorne počúvajte požehnanie a odpoveďou AMEN („tak sa staň“) vyjadríme súhlas každého jedného z nás.

Uvádza júci (K): Pre nás Pascha znamená nielen fyzický exodus z Egypta, ale taktiež aj náš duchovný prechod, oslobodenie z otroctva hriechu. Cieľom sederu v túto noc Paschy je preniesť udalosti a zázraky dávneho vyslobodenia z Egypta do súčasnosti, aby sa každý cítil tak, ako keby sme osobne vyšli z otroctva hriechu práve dnes. Požaduje sa od nás, aby sme niesli svedectvo o Božom vykupiteľskom diele v minulosti, aby sme konali v súlade s jeho vôľou v súčasnosti a aby sme obnovili našu nádej na druhý príchod Mesiáša, keď príde v svojej sláve.

Predsedajúci *prednesie požehnanie nad kalichom vína a požehnanie sviatočného dňa (kiduš)
Pri požehnaní sa stojí*

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:

Baruch ata Adonaj elohejnu melech haolam bore p'ri hagafen.

(Požehnaný si, Pane, Bože náš, Kráľ sveta, ktorý tvorí plod viniča.)

Požehnaný si, Pane, Bože náš, Král sveta, ktorý si nás vyvolil spomedzi všetkých národov. Ty si nás vyzdvihol spomedzi všetky jazyky a posvätil svojimi príkazmi. V svojej láske si nám dal, Pane, Bože náš, sviatky radosti a veselé sviatočné chvíle a tento deň sviatok nekvasených chlebov, sviatok slobody, tento deň posvätného zhromaždenia na pamiatku východu z Egypta. Skutočne si nás vyvolil zo všetkých národov, posvätil si nás a daroval si nám sväté sviatky pre radosť.

Požehnaný si, Pane, ktorý posväcuješ Jisrael a sviatočný čas.

Požehnaný si, Pane, Bože náš, Král sveta, ktorý si nám dal život a trvanie a umožnil si nám dožiť sa tohto času. - O: Amen.

Vypije sa do dna prvý kalich vína, pri pití sa leží (sedí) opretý o ľavý lakeť.

Pieseň

ורחץ

Urchac

"UMYTIE"

Otec rodiny si umyje ruky, nehovorí pritom žiadne požehnanie. Z prstov si dá dolu prstene, pohárom v ľavej ruke naberie čistú vodu a opláchne si pravú ruku a potom naopak.

Uvádžajúci (Ž): Umývanie rúk (hebr. *netilat jadajim*) sa koná podľa rabínov po prebudení sa zo spánku; po toalete, návšteve cintorína, sexuálnom styku, pred recitáciou Šema, jedením chleba, jedením karpasu v priebehu sederu. Kňazi (*kohanim*) si umývajú ruky pred kňazským požehnaním. Talmud vysvetľuje tento zvyk zo Žalmu 26,6: „*V nevinnosti si ruky umývam a kráčam okolo tvojho oltára, Pane.*“ Áronovi a jeho synom bolo nariadené umytie ako príprava na ich uvedenie do kňazstva (por. Ex 29, 4). Službu konajúci kohanim si umývali ruky i nohy pred vstupom do svätyne (Ex 30,19-21). Umývanie malo samozrejme aj hygienický význam. Do určitej miery rituálne obmytie pred jedlom odráža potrebu posvätenia. Nariadenie Tóry „*Posväťte sa a buďte svätí, lebo ja som svätý!*“ (Lv 11, 44) podľa Talmudu hovorí aj o rituáli očistenia pred jedlom. Vychádza sa z rabínskej tradície po zničení chrámu, že rodinný stôl je analógiou oltára. Tentokrát si umyl ruky len otec domu, pred jedlom si budeme ruky umývať všetci.

כרפס

Karpas

"ZELENINA"

Uvádžajúci (Ž): Zelenina (petržlen, celer alebo iná koreňová rastlina) symbolizuje rozkvet jari, je znamením nádeje a obnovy celého stvorenia. Ponáranie do slanej vody je spomienkou na ponáranie yzopu do krvi pesachového baránka pri prvom exode (Ex 12,7). V súčasnosti predstavuje karpas realistický rozmer obnoveného poľnohospodárstva v zemi Jisraela. Sú to rastliny zasiate, presádzané, zožaté a dané na trh v čase jari znovuzrodenia Izraela, Židmi, ktorí sa vrátili obrábať svoju pôdu.

Otec rodiny

berie trocha zeleniny, namáča ju dvakrát v slanej vode a hovorí požehnanie.

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי האדמה:

Baruch ata Adonaj elohejnu melech haolam bore p'ri haadama. - O: Amen.

(Požehnaný si, Pane, Bože náš, Kráľ sveta, ktorý stvoril plody zeme.)

Každý si vezme zeleninu, namočí ju do slanej vody a požíva zeleninu (najmenej vo veľkosti olivy).

יחזק

Jachac

"ROZDELENIE"

Otec rodiny rozlamuje stredný maces, väčšiu časť z neho skryje (balí do bieleho plátna) a odloží ako afikoman. Býva zvykom, že deti maces skryjú a na záver večere si od otca pýtajú „výkupné“, ak skrytý maces otec nenájde.

Uvádžajúci (Ž): Na stole má tri macesy. Prečo tri? V židovskej tradícii predstavujú troch praotcov – Abraháma, Izáka a Jakuba alebo tri skupiny židovského ľudu v čase chrámu – kňazov, levitov a ľud. V židovskej rodine otec rodiny rozlamuje prostredný maces („Izákov“ alebo „Léviho“), väčšiu časť dáva do obrúska a odloží sa na záver večere – na afikoman. Zabalenie má pomôcť znázorniť príbeh exodu: *Ľud si vzal cestu, prv ako vykyslo, misy zabalené do plášťov (Ex 12,34)*. Prostredný, rozlomený maces predstavuje chudobného človeka, ktorý sa často zmiery aj s polovičnou porciou jedla. Macesom sa myslí nielen nekvasený chlieb, ale aj chlieb biedy, lebo *v strachu si utekal z Egypta (Dt 16,3)*. Jachac má aj pedagogický účel pomôcť deťom aktívne sa zapájať do konca sederu, preto práve oni majú výsadu skryť macu a čakajú na okamih, ako ho otec nenájde.

מגיד

Magid

"ROZPRÁVAČ"

Uvádžajúci (Ž): Pesachová hagada (hebr. *Hagada šel Pesach*) je v podstate prerozprávanie príbehu o východe z egyptského zajatia podľa biblického podania. Okrem čítania z Písma obsahuje židovské komentáre (midráše), modlitby, predpisy o poradí jedál, požehnanie a žalmy, spolu s výkladom rôznych obradov a sederových piesní. Hagada slúži ako výchovná pomôcka mládeže, dospelým pripomína hodnotu slobody a veľkosť Božieho zásahu v dejinách. Magid začína požehnaním vajec a mäsa spolu s pozvaním k slávnosti, ktoré je adresované chudobným a núdnym.

Otec rodiny zoberie kearu (vajcia a mäso), pozdvihne ich a prednáša aramejsky slávnostný úvod k hagade:

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים כל-דכפין

ייתי ויכול כל-דצריך ייתי ויפסח השתא הכא לשנא הבא

בִּאֲרַעא דִּישְׂרָאֵל הַשְׁתָּא עֲבָדֵי לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין:

Ha lachma anja di achala avhatana b'ara demicrajim. Kol dichfin jejte v'echol, kol disrich jejte v'ejfsach. Hašata hacho, lešaná habaa beara d'jisrael. Hašata avde, lešana habaa b'ne chorin.

(Toto je chlieb súženia, ktorí jedli naši otcovia v Egyptskej krajine. Každý, kto je hladný, nech príde a je s nami. Každý, kto je v núdzi, nech príde a slávi s nami Paschu. (A keď Paschu slávime na tomto mieste, spájame sa s ľuďmi na celom svete.) Tento rok ju slávime tu, budúci rok v krajine Jisrael. Tento rok ako otroci, budúci rok ako slobodní ľudia.)

Keara sa odloží bokom. Je naliaty druhý pohár vína.

Uvádzaajúci (Ž): Po tomto úvode hagady bol naliaty druhý kalich a nasledujú *Ma ništana* - štyri otázky najmladšieho účastníka o význame Pesachu. Otázky kladie najmladšie dieťa, lebo každá generácia je povinná osvojiť si skúsenosť exodu a pretože rodič je podľa Písma povinný rozpovedať svojmu dieťaťu, čo pre nich urobil Hospodin.

Najmladšie prítomné dieťa spieva *Ma ništana* (výnimočne recituje). Keď je pri sederovej večeri iba muž so ženou, kladie otázky žena, ak je pri večeri len jeden prítomný, kladie otázky sám sebe.

Ma ništana halajla haze mikol halejlot?

Šeb'echol halejlot anu ochlin chamec umaca, halajla haze kulo maca.

Šeb'echol halejlot anu ochlin š'ar jerakot, halajla haze maror.

Šeb'echol halejlot ejn anu matbilin afilu paam echat, halajla haze š'etj f'amim,

Šeb'echol halejlot anu ochlin bejn jošvin uvejn mesubin, halajla haze kulanu mesubin.

Čo odlišuje túto noc od všetkých ostatných nocí?

V každú inú noc jeme kvasený chlieb, ale túto noc len nekvasený?

V každú inú noc jeme všetky druhy bylín; prečo túto noc iba horké?

V každú inú noc byliny vôbec nenamáčame; prečo túto noc namáčame dvakrát?

V každú inú noc jedávame posediačky alebo opretí, prečo túto noc jeme všetci opretí?

Otec rodiny odkryje macesy a hovorí alebo spieva sa „Avadim hajinu“ (Boli sme otrokmi...).

Boli sme otrokmi faraóna v Egypte, ale Pán, náš Boh, nás odtiaľ vyviedol silnou rukou a vystretým ramenom. Keby svätý, nech je požehnaný, nevyviedol našich otcov z Egypta, zostali by sme my, naši synovia a synovia našich synov zotročení faraónom v Egypte. Aj keby sme boli všetci múdri, všetci rozumní, všetci skúsení, dobre by sme poznali Tóru, napriek tomu by bolo našou povinnosťou rozprávať o východe z Egypta. Každý, kto hovorí o východe z Egypta viac, ako prikazuje povinnosť, je hoden pochvaly.

Nasledujú tradičné rozprávania hagady. Okrem toho kresťania môže čítať z Tóry príbeh exodu alebo si ho prerozprávať (Ex 12)

Mitchila ovde avoda zara haju avotenu

Naši otcovia slúžili spočiatku modlám, ale teraz nás Pán priviedol k službe jemu, ako sa hovorí v Tóre: Takto prehovoril Jozue k celému národu: Toto povedal Pán, Boh Jisraela: Na druhom brehu rieky bývali od vekov vaši otcovia, až po Teracha, otca Abrahámovho a otca Nachorovho. Slúžili iným bohom. Ja som však vzal vášho otca Abraháma z druhého brehu rieky a viedol som ho celou krajinou Kanaan, rozmnožil som jeho potomstvo, dal som mu Izáka. Izákovi som dal Jakuba a Ezaua. Ezauovi som dal horu Seir, aby ju ovládal a jeho synovia zostúpili do Egypta (Joz 24, 2-4).

Baruch šomer havtachato l'jisrael

Požehnaný si strážca sľubu Jisraela. Buď požehnaný! Pretože Svätý, nech je požehnaný, ktorý vopred určil koniec vyhnanstva, aby splnil, čo povedal Abrahámovi, nášmu otcovi, v zmluve medzi časťami obetí, ako sa hovorí v Tóre: Povedal Abrahámovi: Spoznáš, že tvoje potomstvo bude cudzincom v zemi, ktorá mu nebude patriť. Zotročia ho a budú ho utláčať štyristo rokov. Ale aj ten národ, ktorý ho zotročil, budem súdiť. Potom odídu s veľkou hojnosťou (Gn 15,13).

Otec rodiny prikryje macesy a zdvihne pohár a povie:

Vehi šeamda

Jeho prísľub nám bol oporou, keď sa postavili proti našim otcom a proti nám. Nepovstal proti nám len jeden, aby nás zničil, ale v každom pokolení sa nás snažili zničiť a Svätý, nech je požehnaný, nás zachraňuje z ich rúk.

Položí pohár a znova sa odkryjú macesy.

Chod' a uč, čo sa pokúsil urobiť Laban aramejský nášmu otcovi Jakubovi. Faraón rozhodol iba o vyhubení chlapcov, ale Laban chcel vyhubiť všetkých, ako sa hovorí v Tóre: Aramejec chcel zničiť nášho otca, ten zostúpil do Egypta, býval tam v malom počte, množil sa a stal sa z neho národ veľký, silný a početný (Dt 26,5).

Rozprávač sleduje text hagady, ale sa môže voľne prerozprávať príbeh o egyptskom otroctve, skončí vymenovávaním egyptských rán. Pri slovách „krv, oheň a stĺpy dymu“, pri výpočte desiatich rán a pri ich začiatočných písmenách slov každý namočí malíček do vína a nechá z neho kvapku padnúť na zem (na tanier). Víno sa odleje takto 16 krát.

Zoslal som divy na nebesia a na zem. Krv, oheň a stĺpy dymu.

דם

dam - premenenie nílскеj vody na krv

צפרדע

c'fardea - tisíce premnožených žiab z Nílu

כנים

kinim - komáre, ktorých bolo ako prachu po celej krajine

עֲרוֹב	arov - jedovaté muchy napadli dobytok
דֶּבֶר	dever - mor na dobytku
שָׁחִין	šechin - vrede na ľud'och a dobytku
בָּרָד	barad - ľadovec, pod ktorým všetko hynulo
אַרְבֵּה	arbe - kobyľky zožierali všetko živé
חֹשֶׁךְ	chošech - hustá tma trvajúca tri dni
מַכַּת בְּכוֹרוֹת	makat b'chórót - smrť prvorodených

Rabi Jehuda im dal skratky: d'cach, adaš, b'achav

Uvádzaajúci (Ž): Víno, symbol radosti, je vylievané na zem, aby sme vyjadrili smútok nad zničením Egypta. Pesach nie je triumfalistický sviatok, je to sviatok oslobodenia, pri ktorom nie je zabudnuté na obeť. Židovský midraš hovorí: *Keď anjeli chceli pri zázraku prechodu morom spievať víťaznú pieseň, Boh im v tom zabránil so slovami: „Stvorenie mojich rúk sa utopilo v mori a vy chcete spievať pieseň?“*

Nasleduje spev **Dajenu**. Je to ďakovná litániová modlitba. Spieva sa v nej v pätnástich stupňoch o Božích záchranných činoch voči svojmu ľudu. Dajenu - toto jediné slovo (slov. „bolo by nám stačilo“) zhŕňa celú biblickú antropológiu nezaslúženého daru. Ona učí človeka, aby sa uspokojil s prítomným okamihom, žil tu a teraz, v Božom náručí. Každý zázrak, nezáleží na tom aký veľký, má svoj vlastný význam, ktorý spája ľudské bytie s Božou prozreteľnosťou. Podobne ako každý tlkot srdca môže byť príčinou k veľkému úžasu, každý malý zázrak opísaný pri sederi vlastným popevkom, má svoj veľký význam.

Všetci spoločne spievajú Dajenu

Otec rodiny: Raban Gamaliel povedal: „Kto na sviatok Pesach nespomenie význam týchto troch vecí, nesplnil svoju povinnosť. Sú to tieto:

פֶּסַח מַצָּה וּמָרּוֹר PESACH, MACA A MAROR

Otec rodiny dvíha mäso s kosťou a pýta sa: Aký je význam pesachovej obety (ktorú jedli naši otcovia v čase, keď ešte stál chrám)?

Dieťa (účastník): Pesach vyjadruje baránok, ktorého naši otcovia posvätili Pánovi na pamiatku noci, počas ktorej prešiel Svätý ponad domy našich otcov v Egypte, ako je napísané v Tóre: „Toto je obetovanie *pesachu* pre Pána, ktorý *preskočil* domy synov Jisraela v Egypte, keď udieral Egypt, ale naše domy vyslobodil. Ľud padol na kolená a uctieval Pána“ (Ex 12,27).

Otec rodiny zdvihne vrchný kúsok macesu a pýta sa: Aký je význam macesu, ktorý teraz jeme?

Diet'a (účastník): Znamená, že cesto našich otcov nestačilo vykysnúť, kým sa im Kráľ kráľov, Svätý, nech je požehnaný, nezjavil a nevyslobodil ich, ako je napísané: „A napiekli z cesta, ktoré odniesli z Egypta bochníky macot, lebo nebolo kysnuté, pretože boli vypudený z Egypta a nemohli otáľať a ani zásobu potravy na cestu si nepripravili pre seba“ (Ex 12, 39).

Otec rodiny *pozdvihne horké byliny a pýta sa:* Aký je význam maroru, ktorý jeme?

Diet'a (účastník): Maror znamená horká bylina. Symbolizuje horkosť utrpenia, ktoré prežili naši predkovia v Egypte, ako je napísané: „Strpčovali im život ťažkou prácou s hlinou, tehľami a všetkou prácou na poli, všetkou otrockou prácou, ktorú robili“ (Ex 1,13-14)

Otec rodiny: V každom pokolení je človek povinný cítiť sa, akoby sám vychádzal z Egypta, ako sa hovorí v Tóre: Povieš svojmu synovi v deň Pesachu: Preto slávime tento sviatok, lebo pre mňa urobil Pán zázraky, keď som vychádzal z Egypta. Svätý, nech je požehnaný, nevyslobodil len našich otcov, ale spolu s nimi aj nás, ako sa hovorí v Tóre: Vyviedol nás odtiaľ, aby nás priviedol do krajiny, ktorú nám dal, ako sľúbil našim otcom.

Macesy sa prikryjú, vezme sa pohár, pozdvihne a hovorí úvod k halelu

Preto je našou povinnosťou ďakovať, chváliť, oslavovať, velebiť, vyzdvihovať, sláviť, žehnať, vynášať a vychvaľovať Toho, ktorý vykonal našim otcom a nám všetky tieto zázraky, vyviedol nás z otroctva na slobodu, zo smútku do radosti, z trúchlenia k sviatku, z najhlbšej temnoty do veľkého svetla, z otroctva k vykúpeniu a chceme mu spievať novú pieseň: - O: HALELUJAH!

Položí pohár na stôl, odkryjú sa macesy a všetci spievajú alebo recitujú prvú časť malého halelu - Žalm 113 a 114.

Otec rodiny *prednesie požehnanie nad vínom*

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן:

Baruch ata Adonaj elohejnu melech haolam bore p'ri hagafen. - O: Amen.

(Požehnaný si, Pane, Bože náš, Kráľ sveta, ktorý tvoríš plod viniča)

Je vypitý druhý kalich, leží (sedí) sa pritom, opretý o ľavý lakeť.

רחצה

Rachca "UMYTIE"

Uvádžajúci (Ž): Chlieb je darom života. Pred jeho požívaním je treba očistiť si ruky. Podobne ako otec domu i vy si dajte z rúk dolu prstene a striedavo si umyte obe ruky, aby sme všetci mohli prijať Božie dary s dôstojnosťou a čistotou.

Otec rodiny *si umýva ruky a pritom hovorí požehnanie*

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו
על נטילת ידים:

**Baruch ata Adonaj elohejnu, melech haolam, aser kidšanú b^emicvótav vecivanú
al netilat jadajim. - O: Amen.**

**(Požehnaný si, Pane, Bože náš, Kráľ sveta, ktorý nás posväcuješ svojimi príkazmi
a prikázal si nám umývanie rúk.)**

Všetci si umývajú si ruky a opakujú pritom to isté požehnanie.

מוציא מצה

Moci-maca "VYBRATIE MACESOV"

Otec rodiny *berie dva nerozlomené a zvyšok stredného macesu a požehnáva*

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם המוצי לחם מן-הארץ:

Baruch ata Adonaj elohejnu melech haolam hamoci lechem min haarec. O: Amen.

(Požehnaný si, Pane, Bože náš, Kráľ sveta, ktorý dáva rásť chlieb zo zeme.)

Zľahka sa pustí spodný maces, drží sa vrchný a časť stredného a požehnáva

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו
וצונו על אכילת מצה:

**Baruch ata Adonaj elohejnu melech haolam aser kidšanu b^emicvotav vecivanu al
alichat maca. - O: Amen.**

**(Požehnaný si, Pane, Bože náš, Kráľ sveta, ktorý nás posväcuješ svojimi príkazmi
a nariadil si nám jesť nekvasený chlieb.)**

*Odlomí z oboch malý kúsok, sám ho zje, opretý o ľavú ruku. Medzi požehnaním a jedením
macesu sa nesmie rozprávať. Potom dáva ostatným, ktorí hovoria tiež obe požehnania a jedia.*

מרור

Maror

"HORKÉ BYLINY"

Uvádzaajúci (Ž): Hovorili sme, že účelom pojedania horkých bylín je pripomenúť si trpký život a nútené práce v Egypte. Symboliku ešte zvyšuje namáčanie maroru do charošet (ide o druhé namáčanie). Charošet je hustá omáčka, ktorá pripomína hlinu alebo maltu, z ktorej museli Izraeliti vyrábať tehly pre Egyptanov. Podľa starobylého (Hilelovho) zvyku sa maror je i medzi dvomi kúskami macesov. Dnes pri jedle ležíme, opretí o ľavý lakeť ako slobodní ľudia. Len horké byliny jeme vzpriamene, veď nepredstavujú našu slobodu, ale naopak horkosť ťažkého otroctva.

Otec rodiny a potom i ostatní vezme z horkých bylín, namáča ich do charošet a hovorí požehnanie.

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו

על אכילת מרור:

Baruch ata Adonaj elohejnu melech haolam ašer kidšanu vemicvotav vecivanu al achilat maror. - O: Amen.

(Požehnaný si, Pane, Bože náš, Kráľ sveta, ktorý nás posväcuješ svojimi príkazmi a nariadil si nám jesť horké byliny.)

Otec rodiny je, podáva ostatným, ktorí prednášajú to isté požehnanie a jedia. Pri jedení sa neopiera, ale stojí.

כורך

Korech

"ZAVINUTIE, CHLEBÍČEK"

Otec rodiny ulomí zo spodnej porcie nekvaseného chleba dva kúsky, položí medzi ne horké byliny, namočí do charošet, spojí ich a hovorí:

Na pamiatku chrámu podľa Hilela. Takto robil Hilel v dobe, keď stál ešte chrám. Spojil pesachovú obeť, macu a maror a spolu ich zjedol, aby sa naplnilo, ako sa hovorí v Tóre: Jedli ho s nekvaseným chlebom a horkými bylinami“ (Nm 9, 11).

Dáva i ostatným, ktorí hovoria to isté a jedia.

שלחן עורך

Šulchan orech „PRESTRETÝ STÔL“

Uvádzaajúci (Ž): Teraz nasleduje vlastná večera. Jedlo sa podľa zvyku začína s pečenými (varenými) vajčkami. Tieto bývajú tradične podávané ako prvé jedlo pre trúchliacich pozostalých. Ich požívanie pri sederi vysvetľujú rabíni ako smútočný rituál spomienky zničenia chrámu. Jeho krehká škrupina pripomína okrem toho krehkosť ľudského osudu, ale i neúspešný pokus faraóna zničiť vyvolený národ, čiže novú nádej a nový život. Ďalším vysvetlením je ich aramejské označenie – *bea*, čo označuje aj *túžbu*. To je narážka na Božiu túžbu po záchrane svojho ľudu. Rituálne vajce na sederovom tanieri sa zvyčajne ponechá nezjedené, pretože reprezentuje aj chrámovú sviatočnú obeť – *chagiga*. Ďalšie vajcia sa zjedia, aby sa vyjadrila Božiu túžba po záchrane Izraela. Hlavným jedlom je **zroa** - pečené mäso s kosťou, ktoré pripomína baránka, hlavný symbol veľkej noci. Konverzácia pri jedle sa má týkať len Božích vecí.

Každý ponorí kúsok vajíčka do slanej vody a zje ho.

Potom dostane symbolický kúsok zroa, ktorý sa zje.

Môže nasledovať bohatá hostina.

צפון

Cafun

“SKRYTÉ ”

Uvádzaajúci (Ž): V závere večere nasleduje zákusok - *afikoman*. Afikoman je posledná pripomienka pesachového baránka. Po ňom sa až do ďalšieho dňa nesmie nič jesť. Rítus afikoman nesie v sebe silné mesiášske očakávanie. Pre Židov znamená prichádzajúceho Mesiáša z kňazského rodu Lévi (prostredného macesu). Predstavuje viditeľnú pripomienku skrytého Mesiáša, ktorého zjavenie sa netrpezlivo očakáva.

Uvádzaajúci (K): Je zaujímavé, že pri sederovej večeri sa používa nekvasený chlieb (maces), symbol života bez hriechu (por. 1 Kor 5). Aby sa Židia uistili, že sa do macesu určeného na seder nedostal žiadny kvas, rabíni ho posudzujú tak, ako to symbolizuje aj 53. kapitola Izaiáša. Maca má mať prúžky – „*jeho ranami (jazvami) sa nám dostalo uzdravenie*“, má veľa malých dierok – „*Bol prebodnutý pre naše hriechy*“ a navyše má na povrchu hnedé fliačky ako modriny – „*zdrvený (zmučený) pre naše neprávosti*“ (Iz 53,5).

Spomínali sme, že súčasťou sederu sú tri macesy. Oni však môžu byť pre nás symbolom Otca, Syna a Ducha Svätého. Rozlomený bol maces „Syna“, ktorý bol následne zabalený do bieleho plátna a skrytý („pochovaný“), aby sa neskôr mohol nájsť a priniesť na poslednú časť večere. Spoznávate v tejto symbolike Ješuov príbeh, jeho utrpenie, smrť a pochovanie? Keď snali Ješuovo telo z križa, Jozef z Arimatie zavinul do plátna, uložil do hrobu vytesaného v skale (Lk 23,53). Teraz otec rodiny bude hľadať skrytý maces, tak ako Mária Magdaléna sa pýtala „Vzali môjho Pána a neviem, kam ho položili?“ (Jn 20,13).

V Lukášovom evanjeliu čítame: „Potom vzal chlieb a vzdával vd'aky, lámal ho a dával im, hovoriac: Toto je moje telo, ktoré sa dáva za vás. Toto robte na moju pamiatku.“ Ježišovo konanie sa v tejto chvíli vymyká z kontextu židovskej veľkonočnej večere. Prorok píše: „Hľa, ja robím čosi nové, teraz to kľúči, nebadáte to?“ (Iz 43, 19) Skutočne, Ježiš v tejto chvíli robí čosi úžasné. „Ja som chlieb života. Vaši otcovia jedli na púšti mannu a pomreli. Toto je ten chlieb, ktorý zostupuje z neba, aby nezomrel nik, kto bude z neho jesť. Ja som živý chlieb, ktorý zostúpil z neba. Kto bude jesť z tohoto chleba, bude žiť naveky. A chlieb, ktorý ja dám, je moje telo za život sveta.“ (Jn 6, 48-51) Evanjelisti neudávajú presné miesto židovskej večere, kedy Ježiš ustanovil Eucharistiu, ale mesiášska symbolika je veľmi blízka súčasnému obradu afikoman. Skrytý Mesiáš sa stal viditeľným a dáva sa v chlebe. „Pravé svetlo, ktoré osvecuje každého človeka, prišlo na svet“ (Jn 1,9)

Keď macu skrylo dieťa, otec ju hľadá. Ak ju nenájde, dieťa mu „za odmenu“ prezradí, kde je skrytá.

Môže nasledovať gesto, že otec rodiny vezme afikoman na svoje plece a podáva sa postupne na plecía každého účastníka. Posledný, ktorý príme afikoman povie:

Lud si vzal cesto, prv ako vykyslo, misky zabalené do plášťov na svoje plecía (Ex 12, 34). Potom urobí štyri kroky.

Nato sa ho všetci účastníci spoločne opýtajú: **Odkiaľ prichádzaš?**

Odpovie: **Z Egypta.**

Oni sa opýtajú: **A kam kráčaš?**

On odpovie: **Do Jeruzalema.**

Všetci zvolajú: **Budúci rok v Jeruzaleme!**

Otec rodiny vezme skrytú časť prostredného macesu, odlomí každému kúsok, zje a podáva ostatným.

Kresťania môžu v tichosti uvažovať o koreňoch Pánovej večere v kontexte pesachu a tajomstve skrytého mesiáša v kúsku (nekvaseného) chleba.

ברך

Barech

"POŽEHNANIE " po jedle

Naleje sa tretí pohár vína (kalich požehnaní).

Uvádzaajúci (Ž): Nasleduje poďakovanie a požehnanie po jedle, modlitba *birkat ha-mazon*. Táto modlitba má v židovskej tradícii veľkú vážnosť, pretože je jediným požehnaním, ktoré je priamo prikázané v Tóre: „Budeš jesť, nasýtiš sa a budeš dobrorečiť Pánovi, svojmu Bohu.“ (Dt 8,10). Modlitba sa prednáša nad kalichom požehnanie, naplneným až po okraj, ako symbol hojnosti a požehnaní.

Uvádzaajúci (K): Slávnostná židovská formula *birkat ha-mazon* mala prevdepodobne už v Ježišovej dobe vlastnú trojdielnú štruktúru. Prvá časť je chválou Boha, poďakovaním za jedlo; druhá je vd'akou za zem a tretia časť je prosba za Izrael a Jeruzalem. Prvé dve časti sú vlastne spomienkou (anamnézou) na to, čo Boh vykonal svojmu ľudu. Tretia časť obsahovala prosbu, aby Boh i naďalej konal spásne skutky na vyvolenom ľude. Modlitbu zakončovala doxológia, modlitba chvály a vd'aky. Do modlitby bolo možné vkladať rôzne vsuvky. Aj Ježiš Kristus

vložil do rámca poslednej večere svoju veľkňazskú modlitbu. Tak aj my po skončení krátkej modlitby Birkat ha-mazon spoločne predložme Otcovi svoje chvály, vďaky a prosby o nové požehnania.

Modlitba sa prednáša s pohľadom upriameným na kalich, prednesie ju otec rodiny alebo ten vyzve niekoho z prítomných (najvzácnejšieho host'a), aby ju predniesol, pričom mu podá kalich požehnania.

Ak sú prítomní aspoň traja muži, začne sa takto:

Otec rodiny: Rabotaj nevarech! (Páni, povieme požehnanie)

Muži (ostatní): Nech je meno Pánovo požehnané odteraz až na veky.

O: Buď požehnané meno Pánovo odteraz až na veky. S dovolením pánov, domáceho pána a učiteľov budeme žehnať (Boha), z ktorého darov sme jedli.

M: Požehnaný je (Boh), že sme jedli z toho, čo je jeho a z ktorého dobroty žijeme.

O: Požehnaný je (Boh), že sme jedli z toho, čo je jeho a z ktorého dobroty žijeme.

M: Požehnaný a požehnané je jeho meno.

Požehnaný si, Pane, Bože náš, Král sveta, ktorý živý celý svet svojou dobrotou, milosťou, láskou a milosrdenstvom. Požehnaný si, ktorý všetko živý.

Vzdávame ti vďaky, Pane, Bože náš, že si nám dal do vlastníctva vytúženú zem, aby sme jedli z jej plodov a sýtili sa z jej dobroty. Požehnaný si, Pane, Bože náš, za zem a za pokrm.

Zmiluj sa Pane, Bože náš, nad Izraelom, svojim ľuďom, nad Jeruzalemom, svojim mestom a nad Sionom, príbytkom svojej slávy, svojho oltára a svojej svätyne.

Ten, ktorý je milosrdný, nech nám dá dosiahnuť dni Pomazaného a život v budúcom veku. Vežou spásy je svojmu kráľovi, preukazuje milosť svojmu pomazanému Dávidovi a jeho potomkom naveky. Ktorý tvorí pokoj na svojich výsostiach, nech vytvorí pokoj pre nás a celý Jisrael. **M: - AMEN**

Nasledujú vlastné vďaky a prosby.

Otec rodiny prednesie požehnanie nad vínom

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:

Baruch ata Adonaj elohejnu melech haolam bore p'ri hagafen. - O: Amen.

(Požehnaný si, Pane, Bože náš, Kráľ sveta, ktorý tvoríš plod viniča.)

Uvádžajúci (Ž): Teraz sú podľa starého zvyku otvorené dvere, pretože Izrael očakáva ešte jedného host'a - proroka Eliáša. Môže sa naliať (ak ešte nie je naliaty) piaty, Eliášov kalich.

On vyjadruje mesiášske očakávanie Izraela, ako píše prorok Malachiáš: „*Ja vám pošlem proroka Eliáša, prv ako príde veľký a hrozný deň Hospodina. On obráti srdce otcov k synom a srdce synov k otcom, aby som pri svojom príchode neuvalil na zem kliatbu.*“ (Mal 3,23-24)

Je naliaty Eliášov kalich, potom sa otvoria dvere a povie sa

Všetci: Požehnaný, ktorý prichádza.

Uvádzaajúci (K): V Lukášovom evanjeliu čítame: „*Podobne po večeri vzal kalich a hovoril: Tento kalich je nová zmluva v mojej krvi, ktorá sa vylieva za vás.*“ (Lk 22,20) Evanjelista neudáva presnú zmienku, o ktorý kalich sa jednalo (tretí alebo piaty), pravdepodobnejšie išlo o posledný kalich - kalich vykúpenia. Ním sa splnilo i mesiášske očakávanie Eliášovho kalichu. Ješua Hamašiach naplňa všetky mesiášske očakávania. V ňom sa naplňa nový exodus: prechod z tohoto hriešneho sveta do kráľovstva Otca. Je ustanovená nová zmluva v jeho krvi a nová paschálna hostina - Eucharistia.

Je vypitý tretí kalich. V tichosti sa môže uvažovať nad Ježišovým konaním pri poslednej večeri v súvislosti s Veľkonočnou večerou.

הלל

Halel

Je naliaty štvrtý kalich (kalich halelu).

Otec rodiny: Všeci spoločne zoberieme naše kalichy s vínom a oznámime posledné prisľúbenie:

Otec rodiny *prednesie požehnanie nad vínom*

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:

Baruch ata Adonaj elohejnu melech haolam bore p'ri hagafen. - O: Amen.

(Požehnaný si, Pane, Bože náš, Kráľ sveta, ktorý tvoríš plod viniča.)

Všetci pijú poslednú čašu vína.

Uvádzaajúci (K): Pre časy Ježiša Krista nie je celkom dokázateľný tento štvrtý kalich, ale určite tu bol chválospev, ako to dokazuje text evanjelia: „*Potom zaspievali chválospev a vyšli na Olivovú horu*“ (Mk 14,26). I my sme povolaní "eucharistein" - vzdávať vďaky, pridajme sa teda k tomuto chválospevu a po modlitbe žalmov pripojme chvály vlastnými slovami.

Uvádzaajúci (Ž): *Veľký halel* 136. žalm so 26 písmenami na začiatku každej strofy je obrovskou oslavou Božieho meno Hospodin (Jahve), ktorého štyri písmená dávajú takisto súčet 26.

Otec rodiny:

Preto sme zaviazaní ďakovať, chváliť, uctievať, dobrorečiť a klaňať sa tomu, ktorý nás mocne vyviedol z otroctva do slobody, zo smútku do radosti, z trúchlenia do jasania, zo zajatia k záchrane, z temnoty do veľkého svetla a chceme mu spievať novú pieseň: - O : HALLELUJAH!

*Všetci spievajú alebo recitujú druhú časť **malého halelu** (žalmy 115 – 118) a **veľký halel** (žalm 136).*

Otec rodiny prednesie modlitbu

I keby naše ústa boli tak plné chválospevov ako je more plné vody, i keby bol náš jazyk plný velebenia ako početné sú morské vlny, i keby naše ústa boli plné chvály ako široko sa rozprestiera obzor, i keby naše oči žiarili ako slnko a mesiac a naše ramená sa rozpínali v modlitbe ako krídla nebeských vtákov, a keby naše nohy boli rýchle ako nohy jeleňov, stále by sme nemohli dostatočne poďakovať Pánovi, Bohu nášmu, a velebiť jeho meno; Král náš, za jeden jediný z tisícov a desaťtisícov darov, znamení a zázrakov, ktoré si nám i našim otcom vykonal v priebehu dejín. A preto nech údy, ktoré si v nás utvoril, duch a duša, ktoré si nám vdýchol a jazyk, ktorý si nám vložil do úst, nech vzdávajú vd'aky, žehnajú, vedia a oslavujú, ospevujú, posväcujú a uctievať tvoje meno, Král náš, naveky.

נרצה

Nirca *tradičné sederové piesne*

Môže nasledovať spev rôznych hebrejských piesní